

EVANG. EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Előfizetés díja:

Egész évre . . . 12 kor.
Fél évre . . . 6 "
Negyedévre . . . 3 "
Egy szám ára 24 fill.

Kiadótulajdonos és szerkesztő:

VERES JÓZSEF.

Felelős szerkesztő:

HAJTS BÁLINT.

Hirdetés díja:

Egész oldal . . . 16 kor.
Fél oldal . . . 8 "
Negyed oldal . . . 4 "
Nyolczad oldal . . . 2 "

A gimnáziumi igazgatóságról.

Ujabb időben az a szerencsétlen szokás kezd lábra kapni gimnáziumainknál, hogy vakon követik, vagy legalább igyekeznek követni mindazt, a mit az állami középiskoláknál látnak, a nélkül, hogy hasznavehetőségéről meggyőződnének. Anyagi kérdésekben ugyan nem tarthatnak velük lépést: a szegényes államsegély — morzsákból se az államiakéhoz hasonló fényes palotákat nem építhetnek, se mintaszerűen be nem rendezhetnek; ám a mi a külső mázt s az iskolai belső életet illeti, azt lehetőleg az államiakéhoz hasonló kaptafára húzzák Régebben minden iskola szent feladatának tartotta az ifjúságot nemcsak tanítani, hanem nevelni is, s már csak egynehány buzgó tanár akad, a ki a tanuló neveléséről se feladkezik el; régebben jó volt a fél éves rendszer, de mivel az állam évharmadokra osztotta az iskolai évet, a mi iskoláink is siettek ezt a nagy tudományt felkarolni; régebben nem a fizetési fokozatokkal, hanem korpótlékkal igyekeztek a hosszabb szolgáltatást megjutalmazni, s ma már nálunk is meg van a ranglétra, s meg van adva a mód és lehetőség, hogy azok az ügyesebbek, az u. n. kiválóbbak soron kívül is felkapaszkodhassanak.

Ne szóljunk arról, hogy e reformok helyteleneknek bizonyultak s hogy éppen az állami tanárok szolgáltattak a mi régi, bevált prot. gyakorlatunknak igazságot. Most csak arról szólunk, hogy ismét az állami példának — s tegyük hozzá: rossz példának — követése fenyegeti evang. gimnáziumainkat. Ez a példa: az igazgatói tisztségeknek megengedett végleges betöltése.

Az iskolaboldogító reform eszméje az egyet. tanügyi bizottságtól indult ki, mely a f. évi szeptember hó 20-án tartott ülésében tárgyalás alá véve „a magyarországi ág. hitv. evang. gimnáziumok rendtartásáról“ készített előadói javaslatot elfogadta s az egyet. gyűlésnek szentesítésre ajánlotta azt az elvet, hogy a gimnáziumi igazgató, ha „rátermettségét az első hat év alatt bebizonyította, véglegesíthető.“ Mit jelent ez? Azt, hogy gimnáziumaink fenntartó testületei, ha ugyan élni fognak jogukkal, — azt a tanárt fogják az igazgatói tisztségben véglegesíteni, a ki ezen elvnek egyetemes elfogadása idején véletlenül meg van bizva az igazgatói teendők ellátásával, noha talán mások s többen is volnának, a kik e tisztséghez hasonlóan, vagy talán nála jobban is betölthetnék. Mert a ki közel van a tűzhöz, könnyen melegszik, illetőleg, a ki birtokában van a hatalomnak, azt igen könnyen megtarthatja. A véglegesítés elvének egyetemes elfogadásakor véletlenül igazgatói teendőket végző tanár az első hat év alatt okvetlenül be fogja bizonyítani rátermettségét, s ezért minden bizonynyal számítani is fog a véglegesítésre. Ha ez megtörténik, tisztségét mérőben a vak szerencsének köszönheti, ha nem történik meg, okvetlenül elkeseredik a rajta esett méltatlanság miatt. S szóljunk-e a többi tanárokról? Bizonyítgassuk-e, hogy az igazgatói tisztségnek véglegesítése nagyban alkalmas arra, hogy tanáraink s különösen ambiciózus társaink lelkesedését lehűtse, munkakedvüket megcsappantsa? Mert mindaddig remélhették, hogy szorgalmuk, odaadó munkásságuk és lelkes kötelességteljesítésük jutalmaképen majd csak feljűk is fordul kartársaik vagy iskolafenntartó testületük figyelme s kitüntetésképen rájuk is rábizzák az iskola vezetését. Hiszen ez volt nálunk eddig az egyetlen előléptetés! Előnyére lehet-e az iskolának a tanárok, — vagy akárcsak a tanárok egy részének is — illetén, alapos okokból származó lehangoltsága?

De hát egyébként szerencsés gondolat-e a

gimnáziumi igazgató véglegesítésének gondolata? Ha kérdésünkre az állami iskoláknál keresünk választ, tagadónál egyebet nem kaphatunk. A tanárok közt — leszámítva azokat, a kik vagy kiváló érdemeiknél, vagy befolyásos összeköttetéseiknél fogva igazgatóságra számítanak — aligha akad egy is, ki ez intézményt helyeselné. Nem helyeslik pedig azért, mert az életfogytiglani igazgatóság áthidalhatatlan űrt teremt igazgató és tanártestület között. Az igazgató felelőse, ura és bírója a tanárnak, ki vagy alárendeli magát akaratának s igyekszik kedvében járni s tetszését megnyerni, vagy készen kell lennie, hogy az igazgató egyre gáncsolja, üldözi s életét elkeseríti. Csak a júliusi és augusztusi hivatalos lapba kell beletekintenünk, hogy ez állítás igaz voltáról meggyőződjünk. Hány tanár vágyódik máshova, hány-szor megesik, hogy egy iskolától tömegesen kelnek útra más hazába. Talán honvágyuk van, avagy a város, a társadalom, a szokások ellen van kifogásuk? Oh dehogyan; a tömeges elvándorlások oka legtöbbször az igazgatóra vezethető vissza. Igaz, hogy vigasztalásul az is megesik, hogy az igazgató kél útra s keres más működési helyet! Ám ez ritkán történik, mert tudvalevőleg rendszeren az erősebbnek van igaza.

Ha az életfogytiglani igazgatóság az államnál sem válik be, hogy válna be nálunk! Hiszen a mi iskoláinkban egészen más szellem van, s iskoláink vezetése homlokegyenest ellenkező az államiakéval. Mig ott az igazgató tényleges vezető, addig nálunk csak névleges; mig ott felelős, addig nálunk csak primus inter pares; mig ott az ő kezébe van mintegy az egész iskola sorsa letéve, addig nálunk minden fontosabb kérdésben a tanártestület intézkedik s az igazgató ezen intézkedéseket egyszerűen csak végrehajtja. Ne tessék félreérteni, — nem a jövőről, hanem a múlt-ról és jelenről beszélek. S ha talán egyik-másik gimnáziumunkban nem ezt az állapotot találjuk — ismétlem hogy csak egyik-másikban, — bátran kimondhatjuk, hogy ezekben letérték a régi, helyes útról s bizonyára nem az iskola javára. Mert ugyan mi helyesebb: az-e, ha az iskola életében felmerülő nevezetesebb dolgokat egy ember, vagy egy 10—14 tagból álló testület intézi el; ha a fontosabb tanügyi kérdésekben egy ember, vagy egy nagy testület mond véleményt; s ha a felelősséget egy ember, vagy az egész tanártestület viseli? Ámde ki biztosít minket, hogy a vég-

legesített igazgató a régi gyakorlatot tartja fenn? Ki biztosít minket, hogy a véglegesített igazgató tanártársai ellenőrzésének veti magát alá s nem vallja-e XIV. Lajosnak azt az elvét: „l'état c'est moi?“ Ki biztosít minket, hogy az iskola fontosabb ügyeit a plénum elé viszi, s nem önkényesen intézi el? Az egyetemi tanügyi bizottságtól megalkotott javaslat nem, mert erre vonatkozólag csak annyit mond a 13. §. a) pontjában: „A rendes havi értekezletek . . . tárgyai első sorban a folyó évi adminisztratív ügyek. S javára szolgál e ez majd iskoláinknak s tanügyünknek?“

Egyébként a javaslat egészen azt a látszatot kelti, mintha azt akarná megvalósítani, a mitől félünk. Mert vannak olyan rendelkezései, amelyek az igazgatói jogkör kiszélesítésére s a tanártestület jogainak csorbitására irányulnak. Eddig az volt szokásban, hogy a gimnáziumi ünnepélyek eszméjét és rendezését, — a tantárgyaknak a tanárok közötti felosztását, — a vizsgálatoknak, az iskolai év megnyitásának és bezárásának idejét a tanári értekezlet tárgyalta s az határozott kérdésekben. A javaslat itt is reformokat akar. A 8 §. 8. pontjában azt mondja, hogy a gimnáziumi ünnepélyeket az igazgató engedélyezi; — a 17. §-ban, hogy „a tantárgyak beosztását ő készíti vagy készítteti s az iskolai év végén, az értekezleten terjeszti elő; továbbá, hogy „jogában áll oly esetben, midőn a tanítás sikere úgy kívánja, a tanárt a tanári testülettel egyetértve (ez ugyan nagyon tág fogalom!) azon osztályba áttenni (sic! akár csak a diákot egyik padból a másikba,) a hol legtöbb sikerrel működhetik;“ — a 48. §-ban, hogy „az iskolai évet az igazgató az általa a tanári testület tudtával meghatározott napon nyitja meg.“ Oly cardinális jogok ezek, melyeket századok biztosítottak a tanártestületeknek s melyektől könnyelműen, egy tollvonással meg nem foszthatók!

De térjünk vissza tárgyunkra. Király Ernő selmeczbányai tanár helyesen rámutat a „Magyar Szóban“ megjelent cikkében, hogy „az igazgatói véglegesítés fölbontaná a tanártestületekben az őseinktől örökölt szívélyes összhangot és lelkes együttműködést, mivel a véglegesített igazgató nem annyira vezetője volna tanártársainak, mint inkább felelőséje.“ Rámutat arra is, hogy minő veszedelem támadhatna nálunk az összhang megzavarásából, hol nincs áthelyezés s hol az esetleg fegyelmi útra terelt viszály elintézéséig a

tanítás és nevelés ügye óriási károkat szenvedne. Ezeket tehát csak megemlítem s utalok a tartalmassal cikre magára. Én egy más körülményre akarom itt a figyelmet felhívni.

Tudvalevő dolog, hogy ev. ref. testvéreink tanügye ugyanazon törvények alapján s ugyanolyan irányban fejlődött, mint a mienk. Középiscoláik berendezése, tanügyi rendszerük, iskolai rendtartásuk évszázadok folyamán mindig hasonló volt a mienkhez. Példájuk tehát élő bizonyíték gyanánt szolgálhat. Mindenekelőtt azt kívánom hangsúlyozni, hogy míg nálunk alig van az egyes iskolák tanári testülete közt érintkezés, addig ref. atyáinkfiai megteremtették a ref. tanárok országos egyesületét, a melynek gyűlésein magától értetődőleg a középiscolák és tanárok ügye is megbeszélés és tanácskozás tárgyául szolgál. Ez a hatalmas egyesület a f. év nyarán tartott ülésén az igazgatói állások betöltésével is foglalkozott s elfogadván a zsinat előkészítő bizottság javaslatát, a mellett foglalt állást, hogy az igazgató 6 évenként választassék. Miért nem a mellett, hogy véglegesítsék? Azért, mert azt veszedelmesnek tartotta az iskolákra nézve. Ha tehát a ref. tanárok országos egyesülete, melynek száz meg száz tanár tagja van, nem kívánja az igazgató véglegesítését, ez mindenesetre igen nyomós bizonyíték a mi 25 tagból álló egyetemes tanügyi bizottságunknak, — a melyben csak néhány gimnáziumi tanár foglal helyet — a gimn. igazgató véglegesíthetését kimondó határozata ellen. Sőt tovább megyek: református tanári körökben még az ellen is sokan tiltakoznak, hogy a gimn. igazgatóság 6 évre legyen betölthető s azt kívánják, hogy az igazgatás sorszerint menjen, mint a falusi bíróság. Egy kissé túlhajtott kívánság, annyi azonban áll, hogy viszonyaink közt a sorszerinti igazgatóság is sokkal helyesebb, üdvösebb és áldásosabb volna, mint a véglegesített.

Azonban csak a kulisszák mögé kell néznünk, hogy megtudjuk, miféle fontos paedagógiai elv kívánja az igazgatói állások végleges betöltését. Ugy sejtjük, hogy a reform legfőbb oka az egyéni érdek. Igazgatóink ugyanis kivétel nélkül valami igazgatói tiszteletdíjban részesülnek. Mint-hogy azonban ez a tiszteletdíj a nem véglegesített igazgatóknak csak ideiglenes javadalma, természet-szerűleg következik, hogy azt az államkormány a nyugdíj-igény alapját képező rendes fizetésbe be nem számítja. Ennek viszont az a következménye,

hogy az a tanár, a ki éveken át viselte az igazgatói tiszteletdíjat, nyugdíjaztatása esetén semmivel se kap több nyugdíjat, mint ugyanannyi szolgálati évvel bíró tanártársai, holott igazgatósága idején azokénál jóval nagyobb volt a javadalma. Ez az a fájó seb, melyre egyetemes tanügyi bizottságunk a véglegesítéssel, s ebből folyólag az igazgatói tiszteletdíjnak is véglegesítésével gyógyító balzsamot keres.

Ha csak arról volna szó, hogy az értelmes munkásoknak érdeme előtt meghajoljunk s odarakjuk lábaikhoz az elismerés pálmáját, egy szónk se volna a tervezett újítás ellen. Ámde itt az egyes emberek érdeke szemben áll iskoláink érdekével s ezért az utóbbiaknak kell védelmére sietnünk s leplezetlenül kimondanunk, hogy egyházkerületeink megbocsáthatatlan bünt követnének el, ha vetőjukat fel nem emelnék az iskolák ellen ezen merénylet ellen. Zsinattörvényeink, szerencsétlenségre, nálunk is olyan állapotokat kezdenek már teremteni, hogy nagy okunk van félni a centralisatiótól. Megtörténik, hogy egyházkerületeinknek komoly, kellőleg megfontolt határozatait az egyetemes gyűlés néhány emberből álló bizottság javaslatára egyszerűen megsemmisíti s formálisan arra kényszeríti a kerületet, hogy meggyőződése ellenére az egyetemes bizottság véleményét fogadja el. Szégyenletes volna azonban, ha a kerületek most se lennének abban a helyzetben, hogy gimnáziumaiknak, — az ő édes gyermekeiknek érdekeit az egyetemes bizottsággal szemben megvédelmezzék.

Befejezésül még csak egyet. A javaslat 8. §-ának 3. pontjában, a hol a beteg kartárs helyettesítéséről van szó, azt olvassuk, hogy „a tanárok az igazgató ily irányú intézkedéseinek feltétlenül engedelmeskedni tartoznak;” ugyan csak a 8. §. 4. pontjában, hogy az igazgatónak joga van „a kijavított írásbeli dolgozatokat, osztálynaplókat ellenőrzés végett koronként bekövetelni;” a 62. §-ban pedig, hogy „a tanárok kötelesek neki (az igazgatónak az iskolai értesítőhöz) szükséges adatokat kívánságához képest kellő időben beszolgáltatni.” Úgy látszik, mintha az egyetemes tanügyi bizottság, — vagy talán helyesebb lesz, ha azt mondom, hogy: a bizottság előadója — keresve kereste volna az erős kifejezéseket a tanárok megszegésére. Nem a lényegről van itt szó, mert hiszen azt, a mi a tentebbiekben meg van írva, eddig is min-

den tanár szívesen megtette, — nem ugyan parancsszóra, hanem az igazgató barátságos felszólítására, s megteszik a jövőben is, a nélkül, hogy a rendtartás erre különösen kötelezné őket, ha barátságosan, szeretettel felszólíttatnak. De igen is kifogásunk van a hang, a szokatlan, sértő, a köztanárt mélyen megalázó hang ellen. Iskoláinkban eddig a tisztességes hang, a keresztyén szeretet hangja volt használatos, mely jobb szeretete a kérés, mint a parancsolás formáját. Az iskolaszolgálóval szemben is lehetőleg kérő s nem parancsoló hangot használtunk s azért soha se esett tekintélyünkön csorba. Javaslatunk más hangot akar iskoláinkban meghonosítani. Szégyenpirönti el arczomat, ha arra gondolok, hogy míg eddig meg-megjelent köztünk az igazgató a tanári szobában s ott mondta meg az egyiknek is, másikkal is: „Kedves X vagy Y kollega, legyen szíves osztályának statisztikai adatait az értesítő számára összeállítani,“ — addig ezután majd a készülőben levő rendtartás jogos alapján az is előfordulhat, hogy kapok egy ilyenfajta direktori ukázt: „Ezennel felhívom, hogy a VII. osztály latin dolgozatait felülvizsgálás és igazgatói ellenjegyzés céljából, hozzám 24 órán belül terjeszse be! — Még egyszer hangsúlyozom, hogy észrevételem korántsem a dolog lényegét, hanem igen is a kifejezés formáját illeti s ha az egyetemes tanügyi bizottság nem akarja, — a minthogy nem akarhatja tanáraink intézetét megsérteni s nem akarja — a minthogy nem akarhatja lehetővé tenni, hogy az igazgatók szeszélyeinek s önkénykedéseinek kiszolgáltassanak: ezeknek a fentebb érintett és kifogásolt szégyenletes szakaszoknak átalakítását önmagának kell kezdeményeznie.

OMEGA.

Felhívás az ág. h. ev. vallásoktatók értekezlete ügyében.

Alul írott mint az ág. h. ev. vallásoktatók értekezletének ez időszertinti ügyvivő titkára, bátorodom a folyó évi július hó elején Budapesten tartandó értekezletünk sikere érdekében a munkás részvételre mindazok figyelmét felhívni, a kik a vallásérköcsi nevelés ügyét szívükön viselik.

Az értekezleten rendes tagképen részt vehetnek mindazon lelkészek, tanárok, tanítók, a kik bármely fokon vallástanítással foglalkoznak és egy-

általában a kik a vallásérköcsi nevelés ügye iránt érdeklődnek. Az elemi, középiskolai, tanítóképezdei vallásoktatókon kívül különösen kérjük a theológiai tanár urak szíves részvételét munkás közreműködését.

Értekezleteink egyedüli célja: a vallásérköcsi nevelés és oktatás egyes kérdéseinek előredolgozott munkálatok alapján történendő megvitatása. Minden téren haladt az oktatás módszere, egyedül a vallásoktatás maradt mind ez ideig a régi paedagógiai keretekben.

Azért keresnünk kell azt a módot, a melylyel a vallásoktatás egyedüli céljának, a szívtől elszakíthatlan vallásos érzület és meggyőződés szerű evangéliumi hittudat teremtésének teljes mértékben megfelel. Sikeres munkát természetesen csak akkor végezhetünk, ha komoly tanulmányokkal kellőleg megérleljük az ügyet és mindenek előtt az alapokat építjük fel. Ezen munkálkodik értekezletünk már négy esztendő óta

Mult évi értekezletünk a komoly és nagy cél érdekében, nagy tudományú, tapasztalt, egyházunk ügy külső, mint belső felépítésének ügyét szívükön viselő vezetőket választott nagyütszeletű P o s z v é k Sándor soproni lyceumi igazgató úr, mint egyházi és — méltóságos Z s i l i n s z k y Mihály vallás- és közoktatásügyi államtitkár úr, mint világi elnök személyében. Az új elnökség júliusi értekezletünk alkalmával fogja elfoglalni hivatalát s ez a tény is kötelességünké teszi, hogy a nevezett értekezleten, melynek napját későbbben fogom tudatni, minél számosabban megjelenjünk.

Csak egy nehézsége van annak, hogy értekezletünkön annyian megjelenjenek, a mint azt a szent ügy követelné; t. i. az anyagi kérdés. Eddig mindegyikünk — néhány kivétellel — teljesen sajátjából fedezte az értekezletre utazás költségeit. Megtettük az ügy érdekében. Most azonban kérhetünk talán már legalább az utiköltség fedezésére egy kis segítséget a fentartó testületektől, illetve gyülekezetektől. Tekintve azt, hogy nem magán természetű, hanem egyetemes egyházi ügyet szolgálunk, nem hiszem, hogy e méltányos kérést az illetékes helyeken megtagadnák. Ajánlom, hogy a részt venni szándékozó kartársak az illetékes helyen tegyenek ez ügyben lépéseket. Ha nem sikerül, még ez egyszer hozzuk meg magunk az áldozatot, mert be kell fejeznünk azt, a mit megkezdettünk.

Mult évi értekezletünk 7 pontban foglalta össze a vallásoktatás főelveit. Ezek a következők:

a) Ágost. hitv. evang. elvi alapról a vallásoktatás eszménye: a keresztyén vallásérköcsi jellem és célja: evangéliumi hitvallási alapon érzületben és gondolkodásban igaz keresztyén emberekkel nevelni.

b) Ezen eszmény szemmel tartásával a vallásoktatást az egész vonalon lehetőleg egységessé

Kell tenni s a paedagógiai és didaktikai tekintetek minden fokon szem előtt tartandók.

c) A vallásoktatás jellemző sajátága az üdv-történeli szempont legyen s ennek megfelelően a Jézus Krisztusban megjelent üdvösség teljességének kimutatása érdekében a vallásoktatásnál leg-helyesebb a genetikai módszer alkalmazása.

d) A népiskolai vallásoktatás közvetlenül a confirmáció oktatással hozassék kapcsolatba, mint a melyben betetőzését találja.

e) Minthogy a középiskolának alapjellege humanistikus, itt a vallásoktatásnál a fő figyelmet arra kell fordítani, hogy a határozott keresztyén humanumot lehelje az ifjúság lelkébe s a felsőbb osztályokban a főbb világ vallások ismertetésével kapcsolatban a keresztyén vallás abszolút tökéletes voltát kell kimutatni, hogy a tanuló középiskolai tanulmányainak végeztével a maga pozitív evangéliumi vallásos tudatának teljesen tiszta birtokába juthasson.

f) A bibliai történetek úgy az elemi, mint a középiskolák számára a fentebb jelzett célnak és főmódszertani elvnek megfelelő paedagógiai és didaktikai szempontok szerint kiválasztandók és megállapítandók.

g) A Káté anyaga a vallásoktatás keretében megfelelő helyre darabonként illesztendő bele s csak miután az egyes részeket a tanulók jól tudják s a bibliai történetek által megvilágosítva értik, akkor vehető át ismétlésképen a maga egészében.

Ezek ama iránypontok, melyek alapján a vallásoktatás anyagának kijelölése, úgy az elemi, mint a középiskolák egyes osztályaiba való beosztása, részletes tanmenet készítése megtörténhetik. Ezt megelőzőleg azonban az egyes alkotó elemek jelentőségét és helyét kell az egységes Christocentrikus vallásoktatás körében kijelölni. Továbbá céltünk az, hogy az eddigi meglehetősen formalistikus vallásoktatás kereteivel szakítsunk, azért erre vonatkozólag is kell tanulmányokat folytatnunk.

E célból a következő kérdésekre bátorítkodom a figyelmet felhívni:

1. Az igaz vallásos érzelmek kifejlesztésének természetes módja és eszközei az iskolai vallásoktatásban.

2. Az ó-szövetség paedagógiai jelentősége és helye a vallásoktatásban az új-szövetséggel való viszonyban.

3. Az egyháztörténet jelentősége és helye a vallásoktatásban.

4. A hit- és erkölcstan előadásának módszere s beolvasztása a vallásoktatás keretébe az iskolák különböző fokozatain.

5. Minő tananyag beosztással lehetne a mult évi értekezleten megállapított főelveknek megfelelően a középiskolai vallásoktatás eddigi tanmenetének ama kettős gyűrűjét megszüntetni, mely sze-

rint a felső négy osztály — egy kissé tán bővíve ugyan, — de osztályról osztályra — ugyan azt tanulja, mint az alsó négy s miképen lehetne a középiskolai vallásoktatást egységessé tenni.

6. Az egyes bibliai történeteknek paedagógiai s didaktikai szempontból történt kijelölése az elemi és középiskolák számára.

7. Az építő irányú vallásos irodalom remekeinek olvastatása középiskolában. Az e célra kiválóan alkalmas művek kijelölése.

Ezen alapokon azután már könnyen kialakulhat az a tanmenet, mely hosszabb időre lesz hivatalva, hogy a vallásoktatás alapjául szolgáljon.

Azon kartársakat, kik egy egy tételt hajlandók kidolgozni, kérem, hogy erről engem minél előbb értesíteni sziveskedjenek s így értekezletünk tárgysorozatát minél előbb összeállíthassam. Tanácsos volna, ha az illetők munkájukat egyházi lapunkban a kellő időben előre közölnék s a főbb pontokat röviden tételekbe foglalnák.

Végül mindazokat, kik értekezletünkön részt venni szándékoznak, kérem, hogy ezt alulirottal közölni sziveskedjenek.

Sopron, 1903. febr. 1.

HETVÉNYI LAJOS

ág. h. ev. főgimn. vallásos tanár,
mint a vallásoktatók értekezle-
tének ügyvivő titkára

BELFÖLD.

A pozsonyi ág. hitv. ev. theol. akadémia ifjúsága 1903. február hó 12-én a „Magyar Király“ termeiben Günther M. V. kir. tanácsos, dr. Masznyik Endre akad. igazgató s dr. Dobrovits Mátyás tb. theol. akad. tanár urak védnöksége alatt Loschdorfer Paula k. a. zongoraművésznő s Hamvas József lyc. tanár szives közreműködésével „Önsegélyző köre“ javára tánccezal egybekötött zártkörű felolvasó estélyt rendez.

Lelkészválasztás. A váci egyházközség, elaggott lelkészének lemondása folytán megürült lelkészi állomását f. é. január hó 25-én töltötte be, közfelkiáltással Sommer I. Gyula eddigi helyettes lelkészt választván meg rendes lelkésszé.

Tűzeset. Köviben f. hó 3-án reggel 2 órakor a különálló nagy torony ismeretlen okból kigyuladt és belső felszerelése, 2 nagy harang, valamint az értékes toronyóra a tűz martalékaul esett. A még csak tavaly felszentelt 20 métermázsas nehéz harang, midőn 5 óra felé lezuhant egy borzasztó s örökké emlékezetes tűzlátványt okozott; egy órával később lezuhant a másik nagy harang is. A község lakossága kimondhatlan aggodalommal szemlélte a veszedelmet, menteni lehe-

tellen volt valamit is. A veszély azonban legnagyobb volt, midőn egész napi égés után esti 9 órakor a tetőzet összeroskadt s egy évig emelkedő tűzoszlopból származható tűz lavínától féltettük egész községünket. De az isteni kegyelem megvédett a további veszedelemtől, bár a kár így is meghaladja a 16.000 koronát.

300 gyermek kitüntetése. Érdekes mozgalom indult meg tavaly Budapesten, hogy az iskolás gyermekeket szabad óráikban a virágneveléssel foglalkoztassák. Ezen nagy jelentőségű eszme lelkes előharczósa Mauthner Ölon cs. és kir. udvari magkereskedő, ki már 1901-ben több ezer növénnyt osztott ki továbbnevelésre gyermekök közt, most pedig diszes éremmel díjazta mindazokat, kik a legjobban nevelt és ápolt virágokat mutatták be. Mint értesülünk e héten ismét 5000 cserép jácintot osztott ki közöttük Mauthner Ölon, kinek a kertészet terén már annyi áldatos és szép közhasznú intézmény létrejöttét köszönhetjük. Mauthner nemcsak az ő ismert áldozatkészségével, hanem magvainak kitűnő minősége révén is rászolgált az általános elismerésre és büszkén vallhatjuk, hogy Európa három elsőrangú és legnagyobb magkereskedőinek egyike Mauthner Ölon. — T. olvasóink b. figyelmébe ajánljuk legújabbán megjelent igen gazdag tartalmú képes magárjegyzékét, melyet szívesen ingyen küld az érdeklődőknek.

A tanítórsorsjáték igazgatósága most bocsátotta ki a sorsjáték tervezetét. A tervezet szerint a sorsjáték tiszta haszna tanítói jótékony intézmények gyámolítására és az „Ujságírók Egyesülete Segítő Alapja” segélyezésére fog fordíthatni. Összesen 300000 sorsjegyet bocsátanak ki. A sorsjegyre 1 k lesz. A nyeremények összértéke 90000 kor. a főnyeremény 30000 kor. A nyereménytárgyak hazai ipari, iparművészeti tárgyak és a képzőművészet alkotásai lehetnek. Az igazgatóság már eddig is több ezer koronáért vett képeket a Kelety Tachi hagyatékából. A sorsjegyek nagy részének eladása máris biztosítva van, a mennyiben úgy a fővárosi, mint a vidéki tanítórság nagy lelkesedéssel igyekszik a sorsjegyek elhelyezésén. A sorolás folyó évi december hó 23 ra van tervezve.

Kegyes adományok a nyáregyházai ág hitv. ev. egyház részére.

1. A bányai kerületből: Baja 3 kor., Kissemlak 2 kor., Pusztaföldvár 3 kor., Nagybecskerek 27 kor. 70 fill., Pesti német egyház 30 kor., Lajosfalva 14 kor. 30 fill., Alberti (Osanádm.) 2 kor., Makó 10 kor., Szentés 15 kor., Szuresin 5 kor., Czinkota 10 kor., Csóvár 7 kor., Tápió-Szele 6 kor. 14 fill., Garamszeg 9 kor. 28 fill., Zólyom-Lipcese 3 kor., Zólyom 12 kor.

2. Dunáninnyi kerületből: Budalehota 3 kor., Nógrád (leányegyház) 12 kor., Felső Zelle 9 kor. 40 fill., Ondód 2 kor.

3. Dunántúli kerületből: Tab 8 kor., Zala-István 2 kor. 50 fill., Óskő 2 kor.

4. Tiszai kerületből: Dobsina 10 kor., Igló 10 kor. Gölniczbánya 6 kor., Geczelfalva 2 kor., Nagyvárád 1 kor.

5. Erdélyi szász kerületből: Zolna 7 kor. 90 fill., Nagyselyk 5 kor. 14 fill., Sárkány 5 kor., Riomfalva 4 kor. 50 fill., Mirkvásár 2 kor.

Begyűlt eddig a bányai kerületből 758 kor. 20 fill., a dunáninnyi kerületből 83 kor. 12 fill., a dunántúli kerületből 50 kor., a tiszai kerületből 96 kor. 36 fill. és az erdélyi szász kerületből 107 kor. 17 fillér, vagyis összesen 1099 korona 88 fillér.

Fogadják a nemeslelkű adakozók hálás köszönetünket. Egyben felkéretnek azon egyházak és lelkész urak, kik idáig a gyűjtő ívet hozzám vissza nem küldték, hogy azt — bár üresen is — kezeimhez juttatni szíveskedjenek.

Sárkány püspök.

KÜLFÖLD.

Német ev. istentiszteletet tartanak a következő gyógy- és fürdőhelyeken: Bivisra, Capri s a Garda- és Commartaván, továbbá több helyen Németországban, Németalföldön és Belgiumban. Ezenfelül prédikátori állások szervezve vannak a következő helyeken: Bordighara, Ospedalatti, Pegli, Nervi, Santa, Capri, Gardone, Bellagio, Baden-Baden, Sand, Falkenstein, Blankenberge Heyst, Ostende és Zantvoort. Így gondoskodik a német protestantismus az igehirdetésről a fürdőzés ideje alatt.

Bajorország felsőbb oktatásügyi statisztikája a folyó tanévben a következő: A müncheni tudományegyetemnek van 4526 hallgatója, és pedig a theológián (kath.) 155, a jogon 1390, az orvosi fakultáson 992 s a bölcselatin 533 hallgató. Női hallgató van 33. Würzburgnak van 1302 hallgatója, és pedig 105 (kath.) theológus, 407 jogász, 426 orvosnövendék s 144 bölcsélet hallgató. A nő hallgatók száma 58. Erlangen egyetemén van 998 hallgató, kik közül 145 (prot.) theológus, 301 jogász, 231 orvosnövendék s 137 bölcsélet hallgató. Női hallgató van 10. A müncheni technikai főiskolának van 2943 hallgatója, abból 1979 bajor, 470 más német, s 494 külföldi hallgató. A 7 kath. lyceumon tanul 821, s a 44 gimnáziumban 17,933 tanuló. A püspöki fiúi semináriumokban van 1766 növendék, a 9 papi semináriumban 905 hallgató, s az 53 reáliskolában 14,030 tanuló. 35 preparandiai iskolának van 1880 növendéke, kik közül 1260 kath. és 616 prot. Az állami ösztöndíjasok nagyobbára a

kath. tanulók Bajorországban tudvalevőleg erős harcot vív a protestantismus az ultramontanizmussal.

Ehrhard az ismert nevű reformkath. író lett az új strassburgi kath. theol. fakultás első dékánja és egyháztörténeti tanára. Tudvalevőleg a minap Rómába ad linina apostolorum hivatott, s ott Steinherber jezsuita biboros és az index kongregáció előtt reformkath. elveit szegre akasztotta s Schell módjára „laudabiliter se subjecit!” Így hát az új strassburgi kath. theol. fakultás közvetlenül a pápa kezéből kapja a maga dékánját s a német kormány egyszerűen a római püspök végrehajtó közegévé lesz degradálva. Nem csudálkozhatunk tehát azon, ha ez a fakultás, mely pedig Hertling buzdólkódására az egyetem kiegészítéséül állítottatott fel, nem igen fog beilleszkedni a strassburgi egyetem organismusába. S aztán milyen fakultás legyen az, a hol a csalhatatlan pápás tantekintély határozza meg a tudományos kutatás és tanszabadság módját és határát. Ezzel a fakultással a strassburgi egyetem a pápás irányú főiskolák sorába lépett.

„Bibel und Babel“ cím alatt Delitzsch berlini egyetemi tanár a keleti társaság helyiségében január 12. nagy föltűnést keltő előadást tartott, a melyen maga a császár, a császárné, a birodalmi kancellár s több miniszter is megjelent. Ez előadásnak főbb gondolatait a következőkben közöljük: nincs nagyobb tévelygése az emberi szellemnek, mint az a hit, hogy a biblia a személyes isteni kijelentés műve. Magának a bibliának a tartalma ellenkezik ezzel a felfogással. Így vannak Job könyvében olyan helyek, a melyek istenmagadásra emlékeztetnek, s az énekek éneke úgy megénekli az érzéki szerelmet, mint valami modern költő. A tudományos theológia rég beigazolta, hogy a biblia különböző idők-ből és szerzőktől származó irodalmi termékek gyűjteménye. S az emberben nyilvánuló isteni kijelentésen kívül más kijelentésre nincs is szükségünk. A 10 parancsolatról Dillmann kimutatta, hogy annak sok szövege van. Régióta ismertek oly szokásokat és törvényeket, a melyek az ember házi, felebaráti és isteni kötelességeit szabályozzák, sőt jóval a Mózesi idők előtt volt Babylóniában oly rendezett állam, a melynek törvényei a Mózeséval teljesen egyeznek. Így főleg az árvákról, özvegyekről és gyengékről szóló törvények nem annyira semita, mint inkább babylóniai eredetűek. Így babylóniai eredetű a „szemet szemért“ a Jehovak s a szombat tiszteletének gondolata. Továbbá a babylóniai kultúra fejlettsége mellett mutat az a körülmény, hogy a nő zsidó szolgaságának helye sincsen Babylóniában, hogy a zsidók, mint hódítók igen kegyetlenek voltak s hogy a képmádástól szabadulni nem tudtak. Ezzel szemben Babelben a nők iránti tisztelet Homer kultú-

rája által volt befolyásolva. Ez alapon Delitzsch tanár szerint az ó szövetségnek nincsen kijelentésszerű jellege, hanem csak vallástörténeti jelentősége. A reformatió nagyon sokat átalakított, azért azonban ő is csak az emberi szellem fejlődésének egyik fokozata. A szabad kutatás előretör a tudományban s annak művelői egyúttal a vallási fejlődés előmozdítói — Mint olvastuk, Delitzsch előadása megnyerte a német császár tetszését is.

A theológia jelen helyzetéről igen érdekes és tanulságos előadás olvasható Haupt tanártollából a Beyschlag fele „Deutsch Ev. Bät-ter“ januáriusi füzetében. Azt fejtegeti, hogy a keresztyénség nem csupán csak vallástörténeti alapon értelmezendő, s hogy több a Krisztus, mint pusztán csak mintaképe a vallásosságnak s tárgya a vallásos hitnek. S aztán más törvények és erőforrások működnek a vallás terén, mint a természeti életben. A keresztyénség nem tan vagy dogma, hanem történeti tény, az élő istennek hatása az emberekre a Jézus Krisztusban. Krisztus történeti személyiségének tényével hat máig is a keresztyénség, mint a világot meggyőző s az embert megmentő isteni erő és hatalom az emberiségben. Egy keresztyén theológiának „szilárd ker. vallásos meggyőződésre kell törekednie. A római egyház, mint jogilag szervezett hierarchiai intézmény a theológiát is a törvény normája alá foglalja. Ep azért ott nem is lehet szó a tévedés legyőzéséről, hanem csak az ellentmondások elhallgattatásáról, s nincs ott helye az önálló élő meggyőződésnek, hanem csak a tradíció élettelen megvédelmezésének. Az igazság belső eljáratása s az igaztalanság valódi legyőzése csak a szabadság talaján és légkörében lehetséges, a mivel természetesen ki van zárva a pápás egység vagy egyformaság. A theológia, a mig hiszen az evangélium üdvözítő isteni erejében és hatalmában, nem lesz ura, hanem valódi szolgája az egyháznak. Ehez azonban nagyobb bizalom kell az egyház részéről a theológia iránt, a melynek tévedései is hozzájárulnak az igazság megvilágosításához. A theológia és az egyház egymáshoz való hatásán és kölcsönös megtermékenyülésén épül föl az egyházközségi élet épsége és egészsége. Szomorú jele az időknek, hogy bizonyos egyházi körök idegenkednek a tudományos theológiától és anathema alá foglalják azok művelőit. Pedig a theológia is az élő személyes istenben és a Krisztusban vetett hiten épül föl most és mindenkoron!

A halle-wittenbergi egyetemi magyar stipendiumok dolgában szomorú hirt olvasok a debreceni „Közöny“-ben, a hazai prot. theológiák ifjúságának hivatalos organumában. Azt olvasom, hogy ebben a téli félévben „az 5 magyar ösztöndíjat mind az erdélyi szászok nyerték el,“ továbbá azt, hogy „ezután a magyar

ösztöndij elnyerésénél a magyar theológiák által kiállított bizonyítványok és leczkekönyvek nem vétetnek figyelembe, s ép azért azoknak, kik folyamodni akarnak, rögtön a tanév elején külön vizsgát kell tenni egy általuk eddig hallgatott theol. és philos. tárgyból, s végül azt olvasom, hogy ebben a félévben „a magyar könyvtárosi állást is egy száz nyerte el.” Hát biz’ az szomorú, hogy odáig jutott a dolog. Pedig ez az ösztöndij az eredeti alapító levél szerint „nur für eingeborene Landeskinder” szólt, s így ahhoz jusuk sincsen az erdélyi szászoknak. Itt tennie kell valamit sürgősen az egyházegyetemnek, különben örökre elvesznek reánk nézve az ösztöndijak. E helyütt is fölhívom közegyházunk figyelését arra a nyílt levélre, a melyet nemrég Zsilinszky Mihály kerületi felügyelő és államtitkár úrhoz intéztem e lapokban. Azért hát videant consules!

Eperjes.

Dr Szlávik Mátyás.

IRODALOM.

I

Könyvismertetés. „A törvény.” Irta Török Zoltán községi irnok. Ára 70 fillér. (Békés, nyomtatott Drechsler Gézánál. Szerző sajátja.)

Magában véve érdekes jelenség az, hogy egy világi férfiú prédikáció irással foglalkozik. Egyedül ez a tény is elegendő arra, hogy felébredsz rokonszenvűnket és figyelemmel lapozzuk át a kis füzetet. Hiszen prot. egyházunk nem pap tagjai közül a legkiválóbbak is csak egyháztörténettel és egyházjoggal foglalkoznak, a theológiai tudományok többi ága nem igen érdekli őket. A kik pedig gyűléseinken feltűnő szerepet szeretnek vinni, azok sem nem irnak, sem nem olvasnak, a rossz nyelvek szerint még egyházi lapokat sem.

Es ime, egyszer csak előlép egy irnok, tehát egy munkával amúgy is túlhalmozott férfiú. Feláldozza a naphól fennmaradt néhány szabad óráját, talán éjjeleit fordítva tanulmányokra s megmutatja, hogy egyszerűtettel és buzgósággal többet is lehet tenni, mint olcsó babérokat szerezni. E tekintetben tehát szerzót feltétlen dicséret és elismerés illeti meg.

Hogy a siker nincsen arányban a jó igyekezettel, az nagyon természetes, mikor a szerző csak műkedvelő. Célja volt a praedestináció tanának igazolása s e cél szolgálja a füzet beosztása. Tartalmaz pedig az előttünk fekvő füzet 6, többé vagy kevésbé összefüggő beszédet, melyek közül az I. szól a „törvényről;” a II. „Az ember bűnös állapotáról;” a III. „Isten igazságáról;” a IV. „Isten megsértett igazságáról;” az V. „A közbenjáróról;” a VI. „Az eleve elrendelésről.” Ime, a vi-

lágos fokozat, mely — szerinte — szükségkép a praedestinációra vezet.

Természetesen én, a ki egy más egyház tagja vagyok, egy egyszerű könyvismertetés keretén belől hitelvi kérdések vitatásába nem bocsátkozhatom. Szólok tehát a műről, úgy, a mint előttem fekszik. Hogy szerző praedikációt akart írni, azt mutatja a külső alak. Mindenütt meg van ugyanis a bevezetés, a felosztás két vagy három részben s befejezésül az „Amen.” A beszédirás technikája azonban szerzőnk előtt teljesen ismeretlen. Így p. o. az első beszéd bevezetése 5. lap az 1-ső rész 3 lap, a 2 ik rész ismét 5 lap, a mi nagy aránytalanság. Az egyházi beszéd egyéb kellőzei, mint p. o. szövegmagyarázat, alkalmazás és buzdítás teljesen hiányzanak. A munka tehát beltartalmára nézve nem is beszédgyűjtemény, hanem értekezés, egy vallásosan érző, őszintén hívó, mondhatni rajongó léleknek bölcsészeti elmélyedése, érdekes, de sokszor illogikus következtetésekkel.

Hogy e kis műben mi az eredeti és mit vett át idegen szerzőktől, azt nem itélhetem meg. Csillag alatt u. i. lépten-nyomon rámutat a forrásokra, melyekből merített, de időző jölet sehol nem használ. Az bizonyos, hogy forrásait nem értette meg, az onnét vett eszméket fel nem fogta, miért is sok helyen homályos, érthetetlen és ellenmondó. Iránya darabos, majdnem élvezhetetlen, a mi nagy baj. A gyémánt is csak akkor lesz szép, ha kicsiszolják. Ezt ajánljuk a szerző figyelmébe.

H.

II.

„Győry Vilmos Egyházi beszédei.” Rendezte Margócsy József, losonci ev. lelkész. érd. főesperes. III kötet. Ára 3 korona 60 fillér. Budapest, Kókai Lajos kiadása.

Szokásom szerint ismét egy régi rossz adomával kezdem.

„Hát bizony én, kedves Urambátyám! beszédeimre soha se szoktam készülni, — dicsekszik az itjú pap — én csak felmegyek a szószékre, megsúgja ott nekem a szent lélek, hogy mit beszéljek.”

„Bizony, édes Uramöcsém! — válaszol az öreg pap — néha néha velem is meg szokott történni, hogy valami akadály miatt készületlenül kell fellépnem. Ilyenkor nekem is sűg a szt. lélek. Hanem mindig azt sűgja: János! ma lusta voltál!”

Hát ha valaki, úgy Győry Vilmos csakugyan reá bizhatta volna magát a szt. lélek sugallatára. Nagy elme, — a szónak korlátlan ura, a biblia alapos ismerője, prózájának és kötött beszédnek egyiránt mestere, világi és theológiai tudományokban jártas. Azután két nagy egyháznak ezer gonddal járó kormányzása, az ott előforduló szakadatlan, testet-lelket ölő, fárasztó munka, majd

az édes pihenés a nemzeti költészet geniusának karjai között: mindez őt is arra csábíthatta volna, hogy a szószéken várja a lélek sugallatát. Nem tette! Tanú rá beszédeinek most megjelent III-ik kötete. És hála Isten! hogy nem tette. Csakis így lehattunk mi szép lelkének és nagy elméjének örökösei.

Győryt bírálni merészség volna részemről. A ki őt ismeri szépirodalmi műveiből, az eddig szét-szórtan, majd pedig az újabban összegyűjtve megjelent beszédeiből, az úgy is tudja, hogy a harmadik kötet se lehet más, mint szép, nemes, lelkésítő, literosító.

A tőle megszokott egyszerűség, világosság, melegség és közvetlenség jellemzi ezt a kötetet is, telve szép képekkel és találó hasonlatokkal. Dispositiói nem meglepők, de a szövegből folyók, átlátszóak és jól alkalmazottak. Egyik-másik beszéden meglátszik ugyan a lázas munka, hiányzik a gondos kéz utolsó simítása, de akkor ezek a beszédek nem is sajtó alá készültek s mindez belső becsükből nem von le semmit.

A gyűjteményben van 32 beszéd és két káté magyarázat A tárgyak, melyeket feldolgoz, változatosak és érdekesek. Az ev. egyházunkban szokásos perikopa rendszerrel — nagyon helyesen — nem szakít, de nem zárkózik el attól sem, hogy szükség esetén szabadon választott textusokat dolgozzon fel. Ilyen van a jelen gyűjteményben 8. A többi evangéliumi és epistolai perikopák között oszlik meg. Egyházi irodalmunkban a gyűjtemény megjelenése ismét nagy nyereséget jelent.

S most Te hozzád is egy szót, öreg barátom! ki ezt a kötetet sajtó alá rendezéd. Ifjúságodat folytonos munkában töltötted el s nevedet ev. egyháznak történetének lapjaira úgy is, mint lelkész, úgy is, mint esperes, úgy is, mint a „Lelkészi tár“ szerkesztője, feljegyezted. S most ime, agg korodban, a mikor mások nyugalomra vágyakoznak Te szorgalmas bányásztként kutatod a porhalmaz alá rejtett kincseket, hogy azokat napvilágra hozd lelkünk gyönyörködtetésére, egyházi irodalmunk gazdagítására. Aldjon meg érte a jó Isten!

H.

A világtörténetben egy kor van, a melyet magyar királyok után neveznek: ez Mária Terézia és József császár kora, a felvilágosult abszolútizmus Európa keleti határán, a szép és hatalmas Habsburg-leány és fia, a felvilágosult modern császár után. József-re Franciaország volt azon államok közül, a melyeket beutazott, a legnagyobb hatással. Széchenyi István megírta, hogy az oly roppant mű, mint a déli csatorna, XIV. Lajos hatalmának alkotása, méltán keltette a császárban azt a gondolatot, hogy csak a korlátlan uralkodói hatalom munkálhat igazán a népek javára. — Nagy Fridrik népszerűségét akkor már csak csökkentette terhes gazdasági politikája és

fukarsága. Mint Mária Terézia írta, a népek istenit' sohasem láttak ily népszerű császárt. Legjobban egyszerűsége lepi meg őket, egyszerű ruhája, magaviselete, komolysága. Az egész világ ismerte nevét és erényeit s midőn anyja meghalt, feléje fordult mindenkinek szeme. Az öreg porosz király azt írta egy levélben: „Mária Terézia meghalt, a dolgok új rendje következik.“ Erről a korról szól a Nagy Képes Világtörténet most megjelent 175. füzeté. A 12 kötetes nagy munka szerkesztője Marczali Henrik, egyetemi tanár, ki egyúttal a kötet írója is. Egy-egy gazdagon illusztrált kötet ára diszes félbörkötésben 16 korona; füzetként is kapható 60 fillérjével. Megjelen minden héten egy füzet. Kapható a kiadóknál (Róvai Testvérek Irodalmi Intézet Részvénytársaság Budapest, VIII., Üllői-út 18. sz.) s minden hazai könyvkereskedés útján, havi részletfizetésre is.

„Keresztyén Népbarát“ naptárunk ez évi I. évfolyamából lelkészeknek, tanítóknak s teológusoknak, a mennyiben öhajtják, szívesen bocsátunk rendelkezésükre mutatványképen egy-egy ingyen példányt. Az érdekeltek ide vonatkozó szándékuk kifejezését, 10 filléres levélbélyeg mellékelésével legyenek szívesek mielőbb hozzánk juttatni Karczag, 1903 február 1-én. A „Magyar Biblia és Evangéliomi Irat Terjesztő Társaság“ alapkezelősege. (Karczag, IX. 2227.)

Protestáns Egyházi és Iskolai Lap.

„Mit kíván a magyar kálvinizmus a zsinattól?”

1. Kívánja, hogy rendezze az egyházi adózást. A mostani egyházi adónak az a fő hibája, hogy túlnyomólag személyi adó lévén rendkívül aránytalan és roppant igazságtalan. Az egyházi törvényhozásra az a nagy feladat vár, hogy a túlsúlyos terhelésen bizonyos mérsékelt személyi adó megtartása mellett a vagyonaránylagos adó behozatalával segítsen. És mivel a gyülekezetek adó kivétési jogát teljesen központi adó kivétéssel fölcserélni sem nem tanácsos, sem nem autonom protestáns eljárás: a zsinatnak azt a módot kell kitalálni, hogy a számban és erőben fogyatékos gyülekezeteket erősítse meg, részint az erősebb gyülekezetek erő fölöslegével, részint az országtól az 1848: XX. t. cz. alapján jogosan követelhető állami segítséggel.

2. Kívánja az egyházi tisztviselők anyagi helyzetének javítását. Lelkész, tanár és tanító a magyar kálvinista egyházban, egyes kivételektől eltekintve, a kongrua rendezése után is rendkívül silány ellátásban részesül. Papságunk fizetése csekélyebb, mint akármelyik rendezett keresztyén egyház papságáé és aránytalanul szegényesebb, mint a külföldi prot papoké. E mellett nincs az elagott és munkaképtelen lelkészeknek nyugdíjintézetük és rendkívül gyarló a lelkészi özvegyek és árvák ellátása. Ez a szegényes anyagi helyzet

aggasztólag szállítja, rohamosan súlyoszi a lelkesítő pályára lépők szellemi színvonalát. A református tanárok és tanítók anyagi helyzete is kedvezőlenebb, mint a hasonló állású állami tisztviselőké. Az összeülendő zsinatra e tekintetben is nagyon fontos teendők várnak. Törvényhozásilag meg kellene szabnia a lelkesítő, a tanári és tanítói fizetések olyan minimumát, hogy abból az egyházi tisztviselők tisztességesen megélhessenek. A papi kongruát legalább 2400, a tanítóit legalább 1200 koronára kell emelni, a gyülekezeteket e fizetések megadására kötelezni, s a hol ezeket a fizetéseket túlterhelés nélkül az egyházak nem képesek előállítani, ott a községi és állami erővel fizetés kiegészítést adni. Gondoljuk meg, hogy az egyházi élet súlypontja a „belső emberek” minőségén fordul meg. Jól szituált lelkes papság és buzgó tanítóság biztosan előre viszi az egyház vallás-erkölcsi életét; nyomorgó, elkedvetlenülült, csalódott lelkek csak rontják, sorvasztják azt.

3. Kivánja a feltűnőbb egyházszerkezeti hibák kijavítását. Az egyház alkotmánya élő szervezet, a melyen idők folyamán hibás kepződmények támadhatnak, a melyek az egyházi élet erejét gyengítik s az ép szervek működését zavarják. Két feltűnőbb szervezet hibát kellene a közelebbi zsinatnak kijavítani. Egyik: a túl nagy gyülekezeteknek több parokhiára osztása; másik az egyházmegyék és az egyházkerületek arányosabb beosztása.

4. Kivánja a református nevelés fejlesztését. Nép- és középiskoláinkban, tanító és lelkész nevelő intézeteinkben még mindig nem elég erős és belterjes, nem eléggé hatályos az evangyéliumi keresztény szellem, a protestáns közszellem. Nevelés ügyünkkel még csak a kezdet kezdetén vagyunk, noha el kell ismerni, hogy viszonylag e tekintetben is nagy az utóbbi évek iparkodása és előmenetele. Egyháztársadalmi nevelésünk, az ifjúság, a nők, a nép, a műveltek egyházi nevelése is kezdetleges még nálunk; az egyesületi és hatósági evangelizáló tevékenység bizony még szervezetlen és kezdetleges, noha legutóbb a belmissziói mozgalmak révén ebből a szempontból is sok jó történt.

5. Kivánja a teljes viszonyosság és tökéletes jogegyenlőség megvalósítását a hazai egyházak között az 1848. évi XX. t. cz. 2. és 3. § értelmében. Egyházunk méltósága, elvitathatlan törvényes joga, nyomasztó anyagi érdeke egyaránt követelik, hogy vezető embereink, zsinati képviselőink megembereljék magukat s a törvényben kimondott egyenlőségi és viszonyossági jogokat végre-valahára valóra váltsák. Ez nemcsak elsőrendű protestáns érdek, hanem a nemzet életébe vágó nemzeti posztulatum, a magyar faj megerősítésének nagy politikai feladata és halaszthatatlan követelménye.

Legutolsó számunk „Irodalom” rovatában közöltük az „Evang. homiletikai folyóirat” —

előfizetési felhívását. Ugyanezen ügyben vettük még a következőket:

Értesítés az „Evang. homiletikai folyóirat” érdekében. Tisztelettel értesitem az evang. szónoklati folyóirat ügye iránt érdeklődőket, hogy — mivel az ezen folyóirat nyilvánosságra jutott és evang. egyházunk számos jeles fia által melegen üdvözölt eszméjének elejtését közegyházunkra nézve most már súlyos erkölcsi veszteségnek tekinteném s így arra, hogy a jelentkezett előfizetők igen-igen csekély száma miatt annak gyakorlati megvalósításától visszalépjek, most már csak nagyon nehezen tudnám magam elhatározni, — több kartársam óhajára az előfizetésre való jelentkezés, illetve az előfizetési összeg beküldésének határidejét meghosszabbítom, azt f. évi február hó 20-áig terjesztem ki. — Ha azt kellene tapasztalnom, hogy a lap megjelenítéséhez szükséges előfizetők száma ez idő alatt se telnek be, — akkor azoknak, a kik az előfizetési díjat eleve beküldötték, — azt f. hó végéig visszaküldöm. Nyiregyházán, 1903. február hó 2-án.

Geduly Henrik ev. lelkész.

Czékus István püspök „Confirmatioi tanítás” című könyvecskéje 8-ik kiadásban jelent meg. Kapható özv. Czékus Istvánnál és Alexy Albert ev. egyházi pénztárosnál Gömör-Rozsnyón. Ára 40 fillér. 10 példány után egy ingyen példány jár.

Protestáns Egyházi és Iskolai Lap. (Az egyházi adóreform kérdéshez:) „Az egyházi adózásban válaszszuk külön azokat a közszükségleteket, a melyek tisztán helyiek s így egyházközségi, az egyetemes egyháziaktól. Az előbbieket maradjanak jövőre is az egyes helyi egyházközség gondoskodása alatt; az utóbbiakról pedig az egyetemes egyház minden tagjára kivetett adó útján s az e célra már felhasználható egyéb források, javak és segélyek igénybe vételével, maga az egyetemes egyház gondoskodik. Ilyen egyetemes egyházi érdek a lelkesítő, az igehirdetésről való gondoskodás, az egyházi közkormányzat és némi részben a felekezeti népoktatás. Ellenben egyházközségi helyi szükségletek: a népoktatás nagyobb részében, a helyi igazgatás, szegényügy stb. Minthogy a helyi szükségletek aránylag csekély terhet képeznek: az egyházközségek ezekről a nélkül is tudnának gondoskodni, hogy autonómiájuk bántalmat szenvedne. Az egyetemes egyházi szükségletekre pedig, az e célra kivetett adó elégtelen lévén, az állami segély sokkal megnyugtatóbb formában volna igénybe vehető, mint p. o. a kongruánál, vagy a felekezeti nép- és középiskoláknál jelenben történik.”

T E M E T Ő .

A pozsonyi ág. hitv. evang. lyceum tanári kara megszorodott szívvvel jelenti szeretett kartársának Ká m o r i Sámuel nyug. lyceumi tanárnak f. é. február hó 3 án földi életének 73 ik, nyugalomba vonulásának 18 ik évében rövid szentelés után bekövetkezett gyászos elhunytát.

Ü Z I E N E F E K

Kézirat visszaküldésére nem vállalkozunk.

N. K. A 9 koronát megkaptam: csak hogy az a mult évi hátralékra kellett. — **R. S.** Intézkedtem, hogy a tévedés megszűnjék; az ismertetést, ha a szabályrendeletben elvi újítások vannak, köszönettel fogadjuk. A szerkesztői üzenetet nem olvastam, ha Leküldöd, lehet, hogy közöm. — **Z. J.** A folyó negyedévre fizetett elő a mostani összeggel. — **B. J.** Nyugtatványt nem küldünk; elég a földövevény. — **H. I.** Megkaptuk, köszönjük Kívánságához képest hamarosan sorát ejtjük. — **L. K.** Megkaptuk, Kiadjuk. Bizony-bizony érthetetlenül közönyösek papjaink.

Pályázat meghosszabbítás.

Tekintettel ezen lapok mult évi 36. 37. 38. számaira, a pályázat a **svedléri**

lelkészi állomásra

ez évi február 28-ig meghosszabbítatik.

Szepes Béla, 1903 február 8.

Weber Samu
főesperes.

K Á P L A N T

keresek. Pályázótól megkivántatik, hogy a **magyar és tót** nyelvet kifogástalanul beszélje. Díjazása lakás és évi 1200 korona.

Békéscsabán, 1903

Koren Pál
lelkész.

Pályázat

a tátraaljai ág. hitv. evang. egyházme-
gyébe kebelezett **Rokuzsi** német ajkú egyház-
ban, önkéntes lemondás folytán megürült

rendes lelkészi állásra.

Ezen állással egybekötött törvényszerinti lelkészi kötelességek mellett, következő javadalmazás biztosított: 1 Természetben való szép és kényelmes lakás udvarral, gyümölcs- és konyhakert használattal. 2. Kézpénzben a papi alapból negyedévenként való utólagos részletekben fizetve 1400 azaz egyezernégyszáz korona. 3. Egy három holdnyi szántóföld és egy nagy rétnek haszonélvezete, bérértékük 176 azaz százhetvenhat korona. 4. 10 azaz tíz öl tűzifa, befuvarozva 120 azaz százhusz korona. 5. Legeltetési jog 32 korona értékében. 6. Stólailleték körülbelöl 160 azaz százhatvan korona. A magyar nyelv mellett a német nyelv ismerete szükséges. Jeleltkezés a képesítést igazoló okmányokkal együtt folyó évi márcus 15-ig az alulírotttnál.

Nagy Lomniczon 1903. február 6-án.

Székely Gyula

12 3-1

alesperes.

Országgh Antal

orgona-készítő Nagyváradon.

Elvállal és készít a legújabb viv-
mányú

c s ő - p n e u m a t i k u s

és

gépezetes orgonákat

kúp rendszer szerint.

Öreg orgonákat **átalakít és javít jutá-
nyos árban.**

. . . . Saját gyártmányú

iskola-harmóniumokat

raktáron tart

s elad mérsékelt árért.

!! Most jelent meg!!

SZÜGYI J.

nőgyhangú magyar ev. ref.

Chorálkönyv

2ik kiadása, ára **3 kor.**

és
VAN-OVSTERSEE

a „Heidelbergi Káté“

52 egyházi beszédben, **dr. Antal**

Géza fordításában.

Ára vászonkötésben 12 korona.

Mindkét munkát kiadja és ez utóbbit **2 koronás részletfizetésre** is szállítja:

László Albert és Társa

a tiszántúli ev. ref. egyházker. bizományosa

Debreczenben,

a ki kívánatra ingyen küldi meg theológiai részletfizetésre szóló árjegyzékét.

Magvaktól a legjobb!

Növényektől a legszebbet!

Fáktól a legnemesebbet!

tartalmaz:

— az új, nagy képes főnévjegyzék —

Mühle-féle

„Kertészeti Értesítő“

1913. évre, leírásokkal; sokféle kerti könyvet pótol, az egyelőre a magi nemében s kívánatra bérmentve megküldetik.

Postacsomagok

5 korona értékű felül, csomagolás felszámítása nélkül bérmentve szállíttatnak.

Mühle Vilmos

35-3 cs. és kir. ulvári szállító

Temesvárott.

Magyarország legrégebbi egyházi szerek és zászlók gyára

Oberbauer Alajos Utóda

József főherceg ő cs. és kir. fensége és Klótid főhercegné asszony ő cs. és kir. fensége udv. szállítója.

Gyár és raktár: **BUDAPEST, IV., Váci utca 17.**

Alapított 1863-ban. Ötször kitüntetve.

Ajánlja **egyházi szerekből dúsan felszerelt nagy raktárát**, mely bővelkedik érc- és faárúkban stb. Urasztali és szószékterítők, kenyértakarók a legegyszerűbb kivitelűtől a leggazdagabb aranyhímzéssel ellátott kivitelűig. — Aldoztató kelyhek, borkancsók, keresztelő kancsók chinaezüst vagy próbaezüstből. Oltárképek, keresztelő medenczék, oltárgyertya tartók stb.

Arjegyzékek és költségtervezetek díj- és bérmentesen küldetnek.

12-3.

Elkész és tanító urak szives figyelmébe.

Kaphatók nálam

ISKOLAI ANYAKÖNYVEK.

ISKOLAI NAPLÓK

és

MULASZTÁSI NAPLÓK,

továbbá

KERESZTELESI, ESKETÉSI ÉS HALÁLOZÁSI

ANYAKÖNYVEK

és

KIVONATOK

s vállalkozom bármily nagy terjedelmű

MŰVEK,

JEGYZŐKÖNYVEK és ISKOLAIKÖNYVEK,

végre

ROVATOS IVEK

elkészítésére.

A megrendelt tárgyakat kívánatra bekötve szállítom.

VERES LAJOS Orosházán.